

Diskuse

Poznámka k pojmu „kriminalistická stopa“ a „kriminalistický důkaz“

Prof. PhDr. Jiří STRAUS, DrSc., katedra kriminalistiky PA ČR

Úvod

V loňském roce byl publikován v Kriminalistice velmi zajímavý článek Bohumila Planky¹ k pojmu „stopa“ a „důkaz“. Autor zmíněného článku si klade za cíl rozvířít odbornou diskusi nad základní kategorií kriminalistiky – kriminalistickou stopou. V úvodu uvádí, že *„termín stopa a kriminalistická stopa, který přijímaly a přijímají generace studentů a praktiků kriminalistiky jako axiom, nad nímž je zpravidla bezpředmětné se hlouběji zamýšlet“*²

Dovolím si vyslovit několik poznámek (někde i námitek, reakcí, úvah) ke zmíněnému článku a budu velmi rád, když čtenáři budou chápat můj příspěvek jako formu diskuse k výše uvedeným pojmům. Předeseílám, že si snahy B. Planky velmi vážím, sám jsem stejného názoru, že je třeba konstruktivním způsobem diskutovat i o pojmech, které se zdají být neměnné a dlouhodobým vývojem teorie kriminalistiky vyprecizované.

Na podzim roku 2006 jsem pozval B. Planku na zasedání katedry kriminalistiky PA ČR a uskutečnili jsme vědecký seminář katedry, svolaný právě k diskusi na tímto pojmem. Na základě diskuse si dovoluji uvést několik poznámek.

Existují difference ve vymezení a chápání pojmu „kriminalistická stopa“?

Autor dále uvádí, že je *„termín stopa s rozličnými přívlasky používán různými autory ve specifických souvislostech k vyjádření někdy i nesouměřitelných pojmů. To*

---

¹ Planka, B.: Stopa a kriminalistická stopa versus důkaz a kriminalistický důkaz. Kriminalistika, 4, 2006, s. 267-274.

vnáší do kriminalistické teorie i praxe diplomaticky řečeno určitou nejistotu³"

Jak tedy je definována kriminalistická stopa? Tento pojem vznikl postupným precizováním názorů a analýzou literatury, můžeme konstatovat, že snaha o přesné vymezení kategorie „kriminalistická stopa“ se objevuje v literatuře z konce 40. let 20. století.

Nosek (1947) vymezuje kriminalistickou stopu velmi stroze a omezeně, „pod pojmem stopa rozuměl z hlediska taktického každou změnu, která vznikla vlivem pachatele na místě nebo na předmětech trestného činu.⁴“

Němec (1959) v učebnici kriminalistiky definuje kriminalistickou stopu následujícím vymezením „Stopou rozumíme v kriminalistice každou změnu, která na místě konkrétního trestného činu nebo na místě přípravy k němu vznikla jednáním osob, zúčastněných na trestném činu, a je v příčinné souvislosti s nastalým nebo zamýšleným výsledkem⁵“

Protivinský (1974) považuje za kriminalistickou stopu „změny, které souvisejí s vyšetřovanou událostí, jsou zjištěitelné, zajistitelné a dekódovatelné současnými kriminalistickými metodami, prostředky a postupy a jsou kriminalisticky relevantní⁶“.

Pješčak (1976) vymezuje za kriminalistickou stopu „změny, nové vlastnosti a nové totožnosti, vzniklé ve spojitosti s trestným činem, které lze zjistit a zajistit současnými kriminalistickými prostředky a jejichž minimální doba trvání se rovná době, která uplyne od doby jejich vzniku do doby jejich zajištění a které mají význam pro zjištění okolností, důležitých pro trestní řízení.⁷“

---

² Tamtéž, s. 267.

³ Tamtéž, s. 269.

⁴ Nosek, V.: Daktyloskopie, cheiroskopie, podoskopie. 1947, Kroměříž: Gusek, s. 26.

⁵ Němec, B. a kol.: Učebnice kriminalistiky. První díl. Praha: MV HSVB, 1959, s. 131.

⁶ Protivinský, M.: Kriminalistická stopa. AUCI, 1974, s. 70.

⁷ Pješčak, J. a kol.: Základy kriminalistiky. Praha: Naše vojsko, 1976, s. 40.

Pješčak (1982) v učebnici kriminalistiky definuje stopu trestného činu (kriminalistická stopa) jako „změnu, která souvisí s vyšetřovanou událostí, je kriminalisticky relevantní, zjistitelná, zajistitelná a využitelná pomocí současných kriminalistických metod, prostředků a postupů⁸“.

V učebnici MV Pješčak a Bělkin (1984) za kriminalistickou stopu považují „všechny změny, které souvisí s vyšetřovanou událostí, jsou zjistitelné a dekodovatelné současnými kriminalistickými metodami, prostředky i postupy a jsou kriminalisticky relevantní.⁹“

Pješčak (1982, 1986) uvádí ke stopě fakt, že „stopou trestného činu rozumíme změnu, která příčinně, místně a časově souvisí s vyšetřovanou událostí, ještě nezanikla, obsahuje trestněprocesně nebo kriminalisticky relevantní informaci a je zjistitelná, zajistitelná a využitelná pomocí současných kriminalistických nebo přírodovědných metod, prostředků a postupů¹⁰“¹¹. Ve vymezené definici nemluví o kriminalistické stopě, ale o stopě trestného činu.

Porada (1987) vymezuje materiální kriminalistickou stopu následujícím způsobem: „Materiální stopou trestného činu je změna v hmotném světě, související příčinně, místně a časově s vyšetřovanou událostí, obsahující kriminalisticky relevantní informaci, zjistitelná, zajistitelná a využitelná současnými metodami, prostředky a postupy¹²“

Musil (1994) v učebnici Kriminalistika definuje kriminalistickou stopu jako "změnu v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, která příčinně či alespoň místně a časově souvisí s vyšetřovanou událostí, obsahuje kriminalisticky nebo i trestněprávně relevantní informaci a je zjistitelná i využitelná pomocí přístupných kriminalistických

---

⁸ Pješčak, J.: Kriminalistika. Praha: Naše vojsko, 1982, 1986, s. 48.

⁹ Pješčak, J. - Bělkin, R. S. a kol.: Kriminalistika I. Praha: FMV VŠ SNB, 1984, s. 50.

¹⁰ Pješčak, J. a kol.: Kriminalistika. Praha: Naše vojsko, 1982, s. 48.

¹¹ Pješčak, J. a kol.: Kriminalistika. 2. přepracované vydání, Praha: Naše vojsko, 1986, s. 48.

¹² Porada, V.: Teorie kriminalistických stop a identifikace. Praha: Academia, 1987.

, přírodovědných a technických metod, prostředků a postupů¹³".

Tentýž autor (Musil 2001, 2004) v jiné vysokoškolské učebnici (v prvním i druhém vydání) definuje kriminalistickou stopu jako *„každou změnu, které je v příčinné nebo jiné souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí, existuje od svého vzniku do zjištění a je vyhodnotitelná současnými kriminalistickými metodami a prostředky¹⁴ 15 "*

Porada a kol. (2001) ve vysokoškolské učebnici Kriminalistika uvádí, že za kriminalistickou stopu lze považovat *„změnu v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, která souvisí příčinně, místně nebo časově s kriminalisticky relevantní událostí, je zjistitelná, zajistitelná a využitelná současnými metodami, prostředky a postupy¹⁶".*

V poslední vydané učebnici pro studenty Policejní akademie ČR v Praze definuje Straus (2006) kriminalistickou stopu následovně: *„Za kriminalistickou stopu je považována každá změna v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, která příčinně nebo alespoň místně nebo časově souvisí s vyšetřovanou událostí, obsahuje kriminalisticky nebo trestněprávně relevantní informaci a je zjistitelná a informace z ní využitelná pomocí přístupných kriminalistických, přírodovědných a technických metod, prostředků a postupů.¹⁷"*

Pro přehled uvádíme v přehledné tabulce vymezení (definici) kriminalistické stopy podle vybraných autorů za posledních 20 let.

---

¹³ Musil, J. a kol.: Kriminalistika. Praha: Naše Vojsko, 1994.

¹⁴ Musil, J. a kol.: Kriminalistika. Praha: C. H. Beck, 2001, 2004.

¹⁵ Musil, J. a kol.: Kriminalistika. 2. přepr. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 78.

¹⁶ Porada, V. a kol.: Kriminalistika. Brno: CERM, 2001.

¹⁷ Straus, J. a kol.: Úvod do kriminalistiky. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 79; Straus, J. a kol.: Kriminalistika, kriminalistická technika (pro kvalifikační kurz kriminalistických expertů). Praha: PA ČR, 2006, s. 12; Straus, J. - Porada, V.: Systém kriminalistických stop. Praha: PA ČR, 2006.

Autor	
Pješčak (1986)	„Stopou trestného činu rozumíme změnu, která příčinně, místně a časově souvisí s vyšetřovanou událostí, ještě nezanikla, obsahuje trestněprocesně nebo kriminalisticky relevantní informaci a je zjistitelná, zajistitelná a využitelná pomocí současných kriminalistických nebo přírodovědných metod, prostředků a postupů.“
Protivinský (1976)	„Za kriminalistickou stopu považuje změny, které souvisejí s vyšetřovanou událostí, jsou zjistitelné, zajistitelné a dekódovatelné současnými kriminalistickými metodami, prostředky a postupy a jsou kriminalisticky relevantní.“
Porada (2001)	„Za kriminalistickou stopu lze považovat změnu v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, která souvisí příčinně, místně nebo časově s kriminalisticky relevantní událostí, je zjistitelná, zajistitelná a využitelná současnými metodami, prostředky a postupy.“
Musil (2004)	„Kriminalistická stopa je každá změna na místě kriminalisticky relevantní události, která je v příčinné nebo jiné souvislosti s touto událostí, existuje nejméně od svého vzniku do zjištění a je vyhodnotitelná současnými kriminalistickými metodami a prostředky.“
Straus (2006)	„Za kriminalistickou stopu je považována každá změna v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, která příčinně nebo alespoň místně nebo časově souvisí s vyšetřovanou událostí, obsahuje kriminalisticky nebo trestněprávně relevantní informaci a je zjistitelná a

	<i>informace z ní využitelná pomocí přístupných kriminalistických, přírodovědných a technických metod, prostředků a postupů."</i>
--	---

U všech autorů vycházejí zcela zřetelné aspekty kriminalistické stopy. Kriminalistickou stopou se stává taková změna, která vznikla při vzájemném působení materiálního systému trestného činu a objektivní reality, která současně splňuje následující aspekty:

- Uvažujeme každou změnu (materiální i ve vědomí člověka), která vznikla v souvislosti s vyšetřovanou událostí.
- Změna je v příčinné, časové nebo místní souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí.
- Změna je vyhledána, zajištěna a informace z ní je dekodovatelná současnými kriminalistickými postupy a prostředky.

Z provedené analýzy je zřejmé, že **vymezení pojmu „Kriminalistická stopa“ je vcelku jednotné**, v literatuře jsou publikovány definice kriminalistické stopy, ale zpravidla se příliš neliší. Tento názor je v současné teorii kriminalistických stop a ve vysokoškolských učebnicích všeobecně přijímán.^{18' 19}

Pojem „kriminalistický důkaz“ versus „kriminalistická stopa“

Hned v úvodu chci připomenout, že pojem „důkaz“ se objevuje již v učebnici B. Němce²⁰ z roku 1959, kde je uvedeno, že obsahem kriminalistiky je (mimo jiné poznámka autora) vyhledávání, zajišťování, trvalé zachycení a zkoumání

¹⁸ Musil, J. - Konrád, Z. - Suchánek, J.: Kriminalistika. 2. přeprac. a dopl. vyd., Praha: C. H. Beck, 2004, s. 7.8

¹⁹ Straus, J. a kol.: Úvod do kriminalistiky. 2., rozš. vyd., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 73.

soudních důkazů. Autor nespecifikuje, co to je „soudní důkaz“, uvádí jen, že na místech trestných činů je nutné získat důkazy, tj. fakta, která jsou důležitá k vypátrání pachatele.

Z pohledu dnešní teorie kriminalistické vědy lze uvést, že kriminalistická věda zkoumá objekty z hlediska sobě vlastních, specifických okruhů zákonitostí objektivní reality, které nejsou zkoumány žádnou jinou vědní disciplínou. Níže uvedené dva okruhy zákonitostí objektivního světa jsou většinou autorů definovány jako **specifický předmět kriminalistické vědy**. Jedná o dva následující okruhy zákonitostí objektivního světa:

- zákonitosti vzniku a zániku kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky významných informací;
- zákonitosti vyhledávání, zajišťování, shromažďování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky významných informací v zájmu rychlého, úplného a objektivního odhalování, vyšetřování a prevence trestných činů.

S ohledem na prudký rozvoj informačních technologií a jejich masového využívání ve všech sférách lidské činnosti lze vyslovit hypotézu o vývoji definování specifického předmětu kriminalistiky.

V této souvislosti lze odborné veřejnosti předložit k diskusi názor, že specifický předmět kriminalistické vědy tvoří následující okruhy zákonitostí objektivního světa :

- zákonitosti vzniku, trvání a zániku kriminalisticky relevantních informací (důkazního i nedůkazního charakteru);
- zákonitosti vyhledávání, fixace a shromažďování kriminalisticky relevantních informací;
- zákonitosti vydělování kriminalisticky relevantních informací z jejich hmotného nositele nebo specifického

---

²⁰ Němec, B. a kol.: Učebnice kriminalistiky. První díl. Praha: MV HSVB, 1959, s. 21.

prostředí;

- *zákonitosti vzniku, analýzy a řešení kriminalistických situací;*
- *zákonitosti analýzy, interpretace, hodnocení a využívání kriminalisticky relevantních informací v zájmu rychlého, úplného a objektivního odhalování, vyšetřování a prevence trestných činů*²¹.

Planka v článku navrhuje důsledně rozlišovat pojmy *důkaz* a *stopa*. Rozdíl mezi stopou a důkazem vyjadřuje tvrzením: „*Důkazy vyhledává, dokumentuje a zajišťuje zpravidla člen výjezdové skupiny (kriminalistický technik) na místě činu*”²². *Naproti tomu stopy vyhledává, dokumentuje a hodnotí zpravidla kriminalistický expert (znalec), zpravidla v laboratoři.*

V čem spočívá rozdíl mezi kriminalistickou stopou a kriminalistickým důkazem? Osobně se domnívám, že nelze přijmout pouze definitorické vymezení, že důkazy se zajišťují na místě činu a stopy hodnotí kriminalistický expert. Takové vymezení je nedostačující. Je třeba přesně precizovat pojem „kriminalistický důkaz”.

Terminologické disproporce, které jsou v článku uvedeny²³, nejsou podle mého názoru způsobeny absencí termínu *kriminalistický důkaz*, ale špatným a zcela nepřesným záznamem situace. Znění v soudním spisu je ve tvaru:

- *na zajištěných balistických stopách vyhledejte stopy po nabití do zbraně, zejména zdali se na nich nalézají stopy po zásobníku, které by byly využitelné k individuální identifikaci jednoho ze čtyř zásobníků, nalezených na MČ jako balistické stopy č. 12, č. 18, a č. 21, a dále stopy od vyhazovače pistole, zajištěné jako stopy č. 3;*
- *Terminologicky správně by mělo být - na zajištěných zásobnících č. 12, č. 18 a č. 21 vyhledejte stopy po*

---

²¹ Straus, J. a kol. Úvod do kriminalistiky. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 43.

²² Planka, B. Stopa a kriminalistická stopa versus důkaz a kriminalistický důkaz. Kriminalistika, 4, 2006, s. 272.

nabití do zbraně.

Přesnější a terminologicky zcela nekonfliktní je podle mého názoru tvrzení, že kriminalistický technik zajišťuje objekty, na nichž se mohou vyskytovat kriminalistické stopy jako důsledek vzájemného působení při páchání trestné činnosti. Na místě činu se zajišťují např. zbraň, nábojnice, střela, nástroj, písemnost, předměty atd., na nichž se mohou vyskytnout a nalézt kriminalistické stopy (např. daktyloskopická stopa na zbrani, sešinutá stopa po vytahovači na nábojnici, stopa polí na vystřelené střele, biologická stopa na nástroji atd.).

Na místě činu lze zajistit důkazy různých kategorií. *Důkazy vyhledává, dokumentuje a zajišťuje zpravidla člen výjezdové skupiny (kriminalistický technik) na místě činu. Naproti tomu stopy vyhledává, dokumentuje a hodnotí zpravidla kriminalistický expert (znalec), zpravidla v laboratoři, výjimkou bývá vyhledání a zajišťování stop daktyloskopických a trasologických na místě činu*²⁴.

Pokud bychom chtěli přijmout kategorie stopa a důkaz, pak je nutné uvést přesnou a jednoznačnou definici pojmů. Osobně se domnívám, že nestačí vymezení pojmu „kriminalistický důkaz“ jen tím, že důkaz zajišťuje zpravidla člen výjezdové skupiny a stopu zkoumá a hodnotí expert.

Závěr

Ve zmíněném článku Planka chápe pojem „kriminalistický důkaz“ jako pojem širší, stopa je pojem užší. Lze souhlasit s tvrzením, že na místě činu lze zajistit velké množství věcných důkazů²⁵, které se dále podrobí řadě expertizních zkoumání ve forenzních laboratořích. Osobně zastávám názor, že

---

²³ Planka, B. Stopa a kriminalistická stopa versus důkaz a kriminalistický důkaz. Kriminalistika, 4, 2006, s. 270.

²⁴ Planka, B.: Stopa a kriminalistická stopa versus důkaz a kriminalistický důkaz. Kriminalistika, 4, 2006, s. 272.

²⁵ Ve starší literatuře se často tyto zajištěné předměty označovaly jako „předmět doličný“, což je sice z našeho pohledu příliš archaický výraz, ale z hlediska kriminalistiky přesně a dobře vystihuje meritum věci.

ne všechny věcné důkazy jsou stopou trestného činu, ale jen ty, které jsou nositelem odrazu.

Při teoretizování o pojmu kriminalistický důkaz narážím ještě na jeden problém. Kriminalistická stopa je na základní rozlišovací úrovni materiální a paměťová, a právě paměťová stopa je pojem širší, paměťová stopa jako stopa ve vědomí lidí je mimo sféru materiálních důkazů. Kriminalistický důkaz má pouze materiální charakter.

Osobně se domnívám, že je nutné vést diskusi k naznačeným pojmům, ovšem podle mého názoru není třeba vymezovat v současnosti „kriminalistický důkaz versus kriminalistická stopa“. Podle mého názoru lze **pojem kriminalistický důkaz ekvivalentně vyjádřit jako předmět se stopami**. Pokud bychom dále diskutovali o pojmu „kriminalistický důkaz“, pak bude nutné je zcela přesně definovat a to se dosud nestalo.

Pojem důkaz se v kriminalistické literatuře objevuje s různými přívlastky. Např. Němec používá pojem *soudní důkaz*²⁶, Protivinský uvažuje pojem *věcný důkaz*²⁷.

Závěrečná poznámka

Na závěr si dovolím ještě drobnou závěrečnou poznámku. Autor (Planka) v článku uvádí nespokojenost s tím, že studenti kriminalistiky mají problémy s pochopením témat teorie kriminalistických stop²⁸ a citlivě zdůrazňuje nedostatečné znalosti studentů kriminalistiky. Osobně mám jinou zkušenost. Pro čtenáře jen upřesňuji, že kriminalistika se na Policejní akademii vyučuje ve třech semestrech v bakalářském studijním programu (2x zkouška, zápočet a povinný předmět u státní závěrečné zkoušky).

Pokud se jedná o studenty Policejní akademie ČR v Praze, tak pojmu kriminalistická stopa je věnován dostatečně velký

---

²⁶ Němec, B. a kol.: Učebnice kriminalistiky. První díl. Praha: MV HSVB, 1959, s. 21.

²⁷ Protivinský, M.: Kriminalistická stopa. AUCI, 1974, s. 70.

²⁸ Tamtéž, s. 267.

prostor ve vysokoškolské výuce, v přednáškách a seminářích se velmi podrobně rozebírají jednotlivé aspekty kriminalistické stopy, co je kriminalistická stopa a jaké parametry musí splňovat, klasifikace, vývoj názorů na pojem kriminalistická stopa atd. Dostatečný časový prostor je jak ve výuce v bakalářském studijním programu, tak v magisterském studijním programu. Pojem kriminalistická stopa je akcentován nejen ve výuce kriminalistické techniky (především materiální stopy), ale stejně důsledně ve výuce kriminalistické taktiky (paměťové stopy) a v kriminalistické metodice. Neznalost pojmu „kriminalistická stopa“ je pro studenty Policejní akademie ČR důvodem k opakování zkoušky.

Budu velmi rádi, když čtenáři budou chápat tento článek jako podnět k diskusi. Přivítám jakoukoliv podnětnou a konstruktivní připomínku, doplnění či precizaci uvedených myšlenek. Stupeň poznání nových myšlenek a teorií vzniká jediné ve střetu názorů a korektní vědecké diskusi.

Straus, J.

Poznámka k pojmu „kriminalistická stopa“ a „kriminalistický důkaz“

SOUHRN

V článku je diskutován pojem vztah mezi kriminalistickou stopou a důkazem. Pojem stopa je analyzován podle jednotlivých autorů. Vymezení definice stopa je v kriminalistice jednotné, pojem důkaz je dosud sporný a v kriminalistické teorii nepoužívaný. Článek si klade za cíl pokračovat v diskusi nad uvedenými pojmy. Dosavadní názory nejsou přesvědčivé. Autor analyzuje pojem kriminalistická stopa z pohledu vývoje a diskutuje s pojmem stopa a důkaz. Nelze přijmout pouze definatorické vymezení, že důkazy se zajišťují na místě činu a stopy hodnotí kriminalistický expert. Takové vymezení je

nedostačující. Je třeba přesně precizovat pojem „kriminalistický důkaz“.